

РЕЦЕНЗІЯ

На дисертаційну роботу Юкало Володимира Васильовича на тему
«Розвиток публічного управління у сфері застосування програм
допоміжних репродуктивних технологій в Україні», яка представлена на
здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність дисертаційної роботи. Концептуальні позиції органів державної влади з засадничих питань надання медичних послуг в різних галузях охорони здоров'я, зокрема і репродуктивного, а також і, безпосередньо впровадження допоміжних репродуктивних технологій, мають вирішальне значення для багатьох людей у прагненні створити сім'ї, народити дитину. Війна, втрата населення через активну міграцію та бойові дії, стресові стани, що впливають на репродуктивну функцію людей обох статей, поранення, соціально-економічні негаразди тощо висувають проблематику різноманітних програм щодо підтримки і стимулювання природнього відтворення населення в Україні на перший план, поряд з безпековими та економічними питаннями. Сучасний світ активно запроваджує різні варіанти підходів до використання допоміжних репродуктивних технологій, зокрема і в процесах державних політик відтворення населення. Україна має знайти та напрацювати власні шляхи щодо природнього збільшення населення, подолання негативних наслідків війни та пандемії для репродуктивного здоров'я українців, лікування безпліддя, реалізації права на відкладене батьківство або посттравматичне батьківство наших захисників та захисниць, зокрема і завдяки здійсненню програм допомДРТ.

Тому, на наш погляд тема є актуальною та своєчасною. Здобувач підняв комплекс питань, що потребують свого нагального розв'язання в сучасних умовах України, становлять цінність для теорії та практики публічного управління та адміністрування.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проведено в межах науково-дослідних робіт Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України, зокрема за темою: «Об'єднані територіальні громади: концепція відповідальності та спроможності» (ДР № 0119U100911, ДО № 0221U103957) комплексного наукового проекту Національної академії державного управління при Президентіві України «Державне управління та місцеве самоврядування», у якій автор як виконавець досліджував надання первинної медичної допомоги в об'єднаних територіальних громадах: на перетині медичної та адміністративної реформ.

Наукова новизна. Предметним полем дослідження Юкало В.В. є розвиток публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні. Науковий пошук був сконцентрований на обґрунтуванні напрямів розвитку публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні, зокрема автор дослідження визначив такі: організаційно-правове забезпечення, інформаційне забезпечення, фінансова підтримка чи дофінансування програм ДРТ, збір статистичних даних з метою відслідковування результативності управлінських рішень, використання біотичних підходів, гарантування доступності послуг ДРТ, громадська взаємодія тощо.

Вагомим, на наш погляд, внеском до теорії та практики публічного управління є вирішення здобувачем таких завдань дослідження: розкрити сучасні підходи до публічного управління у сфері репродуктивного здоров'я; охарактеризувати стан досліджень щодо застосування допоміжних репродуктивних технологій в державницько-управлінському дискурсі; проаналізувати сучасний стан і виявити проблеми реалізації програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні на сучасному етапі розвитку; проаналізувати світовий досвід публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій; обґрунтувати

пріоритетні напрями розвитку публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні. Наголосимо, що цей комплекс проблем в науковому просторі публічного управління в Україні підіймається вперше.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, які висвітлені в роботі, логічно та коректно сформульовані, відповідають загальній меті та поставленим перед дослідженням завданням, висновки та рекомендації логічно витікають з фактичного та описового матеріалів роботи. У дослідженні систематизовані теоретичні засади та практики різних країн, а також наддержавних об'єднань, щодо підтримки програм ДРТ, а також публічного управління у галузі репродуктології людини; проаналізовані й узагальнені підходи до моніторингу й оцінки ефективності програм щодо збереження репродуктивного здоров'я населення, зокрема, і завдяки державній/муніципальній/недержавній підтримці розвитку програм ДРТ.

Достовірність отриманих в дослідженні результатів підтверджується відповідним до об'єкту і предмету дослідження методологічним інструментарієм, який застосовується в роботі, міждисциплінарним та прикладним концептуальним підґрунтям вихідних засад, збалансованим вибором теоретичних та емпіричних методів, поміркованістю та обґрунтованістю висновків.

Окремо наголосимо на спробі здобувача адаптувати та використати в дослідженні методології прорахунку визначення населенням ефективності медичних послуг, яка застосовується в західноєвропейських країнах, США, Канаді та Японії.

Характеристика основних положень роботи. Робота містить вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Наголосимо на джерелах іноземною мовою, зокрема регулюючі документи щодо застосування програм ДРТ та публічного

управління у галузі репродуктивного здоров'я, які репрезентуються в науковому просторі України вперше.

У Розділі 1 здобувач аналізує вихідні методологічні засади розвитку публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні. Доводить, що дослідження публічно-управлінських відносин у сфері застосування ДРТ носить багатокомпонентних та мультидисциплінарний характер та обґрунтовує доцільність застосування мультидисциплінарної методології на засадах системного, структурно-функціонального, гуманістичного, інституціонального, діяльнісного, конфліктологічного, компаративного підходів. При цьому, на наш погляд дуже вдало, адаптує методи досліджень, які застосовуються при складанні моніторингових звітів та результатів багатокомпонентних досліджень WHO (BOO3), UNFPA (Фонд народонаселення ООН) та інших авторитетних міжнародних організацій.

У Розділі 2 досліджується сучасний стан впровадження програм ДРТ в Україні, визначаються основні проблеми публічного управління у сфері застосування ДРТ. Зокрема, наголошується на значному розриві між потребою у програмах ДРТ в умовах демографічної кризи та їх наявною кількістю; на диспропорції у застосуванні програм ДРТ у приватному секторі надання медичних послуг, у порівнянні із кількістю циклів ДРТ, що покриваються державними та регіональними програмами. Окреслюється інфраструктура для функціонування державних та регіональних програм ДРТ, рівень доступності громадян до неї. Також здобувач окремо розглядає комплекс питань пов'язаний із змінами у публічному управлінні у сфері ДРТ, які виникли у зв'язку із повномасштабною війною в Україні, яким чином це ускладнило доступ до програм ДРТ та змінило ставлення суспільства.

Досліджуються методи публічного управління в сфері застосування ДРТ, а саме: організаційні, правове регулювання, стандартизація медичних послуг, фінансова звітність та контроль, фінансування та дотації, інституційні, консультативні, інформаційні, освітньо-просвітницькі тощо.

У Розділі 3 висвітлюються міжнародний досвід регулювання програм допоміжних репродуктивних технологій органами публічної влади; проблеми регулювання транскордонного репродуктивного лікування за допомогою ДРТ, адміністративного менеджменту надавача послуг з ДРТ; залучення до публічного управління механізмів впливу публічного сектору, бізнес структур та регулятивного потенціалу органів влади, які за своєю компетенцією не відносяться до врегулювання відносин щодо застосування ДРТ, але можуть це робити опосередковано тощо. Розглядаються критерії ефективності публічного управління у сфері застосування програм ДРТ, підходи до управління, які мають підвищити ефективність управління, а також обґрунтовуються пріоритетні напрями вдосконалення публічного управління у сфері застосування програм ДРТ в Україні.

Одночасно робота містить дискусійні положення. На наш погляд, потребує додаткового обґрунтування можливості імплементації в реалії України досвіду інших країн, перш за все мова йде про досвід США через федеративний устрій та різницю у системах права, а також досвід Японії через різницю принципів управління, соціальної обумовленості підходів до біоетичних проблем, балансу ролей держави, суспільства та людини у прийнятті управлінських рішень.

Також, робота значно виграла б, якби здобувач наголосив окрім перелічених і на гендерному підході до дослідження проблем публічного управління у сфері застосування ДРТ, що є важливим в умовах дисбалансу кількості чоловіків та жінок в сучасній Україні.

Повнота викладення результатів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора. Основні положення роботи висвітлено в 9 наукових працях, з яких 2 статті опубліковані у виданнях, що включені до наукометричної бази даних Web of Science, 2 статті – у наукових фахових виданнях України, 5 тез – у збірках доповідей на міжнародних конференціях та загальноукраїнських конференціях.

Висновок. Дисертаційна робота Юкало Володимира Васильовича на тему «Розвиток публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні» є завершеним і самостійним дослідженням на правах рукопису, яке виконано здобувачем особисто за актуальною темою з використанням відповідних меті та об'єкту методів наукового пошуку. Робота характеризується єдністю змісту, містить нові науково обґрунтовані теоретичні та практико орієнтовані результати, має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, свідчать про особистий внесок здобувача в науку та достатньо повно оприлюднена в наукових працях здобувача. За своєю актуальністю, науковою новизною отриманих результатів, теоретичним і практичним значенням дисертація відповідає спеціальності 281 – публічне управління та адміністрування та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та пп. 6, 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та рекомендується до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 публічне управління та адміністрування.

Рецензент:

д.е.н., професор
завідувач кафедри регіонального та
місцевого розвитку Інституту
адміністрування, державного
управління та професійного розвитку
НУ «Львівська політехніка»

 Оrietлава СИДОРЧУК

Підпис засвідчує

Вчений секретар
к.т.н., доц.

 Роман БРИЛИНСЬКИЙ